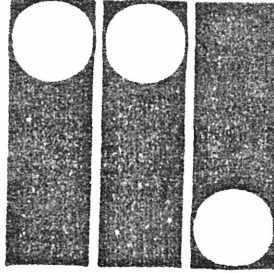

İMAR AKSAKLIKLARINA ' PLANLAMA- ÖRGÜT MODELİ '

YAKLAŞIMI

İMAR VE İSKAN BAKANLIĞI
İMAR PLANLAMA SEMİNERİ

9.10.11 Haziran, 1983

ANKARA

Ş.Aydemir, S.Erkonak, O.Kuntay

1981 yılından bu yana yürütmekte olduğumuz ' İmar Planı Uygulamaları' araştırmamızın Giresun, Samsun, Trabzon, Sivas ve İzmit'e ilişkin bölümleri tamamlanmış bulunmaktadır.⁽¹⁾ Sözü edilen kentlerde imar planı yapımı ve yaptırılması yöntemleri birbirinden farklılıklar gösterdiğinden hem yapım hemde uygulama aşamalarında gerekli örgüt kapasiteleri de değişik olmaktadır. Bu nedenle bildirimize imar planı uygulamaları üzerindeki gözlem ve bulgularımızdan başlayarak bunun-örgütsel-yasal ilişkilere dayanan, bir anlamda parçacı bir yaklaşımdan bütüne varan ve böylece de plan yapımında yeni bir öneri çerçevesi getirecek yaklaşım izlenmektedir.

Bu görüşten hareketle genel bilgi olarak şunları hemen söyleyebiliriz. 1970-1982 yılları arasında Bakanlığın imar değişiklik istekleri karşısında oldukça tutarlı bir tutum izlediği görülmektedir. Araştırılan kentlerdeki başvuru sonuçları arasındaki farklılaşma (Bkz. Çizelge 1) daha çok belediyelerin tutumlarından kaynaklanmaktadır. Şöyleki, Sivas Trabzon ve Giresun'da diğer iki kentin aksine başvuruların çok az bir bölümü ilgili belediye kurullarından ilk aşamada red edilmiş, geri kalan büyük çoğunluğu, tür ve büyüklüğüne göre herhangi bir ön değerlendirme yapılmadan gereği yapılmak üzere İmar ve İskan Bakanlığının ilgili dairelerine gönderilmiştir. Yalnız bu işlemlerde bazı kentlerin belediye kurullarının (örneğin Samsun ve Trabzon..) bireysel başvurulardan çok kamu kuruluşlarının değişiklik isteklerine karşı duyarlı davrandıkları gözlenmiştir. Yine araştırılan kentlerde, özellikle Giresun ve Trabzon'da üzerinden yıllar geçmesine karşılık hala kesintiye uğramayan başvurular bulunmaktadır. İmar yasası gereğince bütün belediyelerin değişiklik isteklerini aynı şekilde Bakanlığa gönderdiği varsayılırsa, bunun doğuracağı yığılmanın neden olacağı zaman ve emek kayıplarını kestirmek hiç güç değildir.

1970-1982 ARASI İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ BAŞVURULARININ KENTLERE VE SONUÇLARINA GÖRE DAĞILIMI.

Çizelge 1.

Gerek toplam imar planı değişiklikleri, gerekse bunların sonuçlarının (kabul, red, kesinleşmemiş) yıllara göre dağılımlarına bakıldığında, Karadeniz kentlerinde, genel olarak değişiklik isteklerinde 1972-1973, 1976-1979 dönemlerinde önemli ölçüde artışlar gözlenmektedir (Bkz. Çizelge 2). Bu tür dalgalanmaların, yerel yönetim ve genel seçimlerin yapıldığı dönemlerde artma eğilimi gösterdiği savunulabilir ve planlamada, baskı guruplarının bu dönemlerde daha etkin oldukları kabul edilebilir. Planlama yaklaşımında bu tür tutumların savunulacak ve yerilecek tarafları elbette ki vardır. Ancak, planlamaya katılımı çok yüzeysel olarak kabul eden plan yapma geleneğimiz yukarıdaki olguları olumlu yönde değerlendirmemize şimdi -lik olanak vermemektedir. Bu eksiklik ileride önereceğimiz planlama yaklaşımını çerçevesi içinde gösterilecektir.

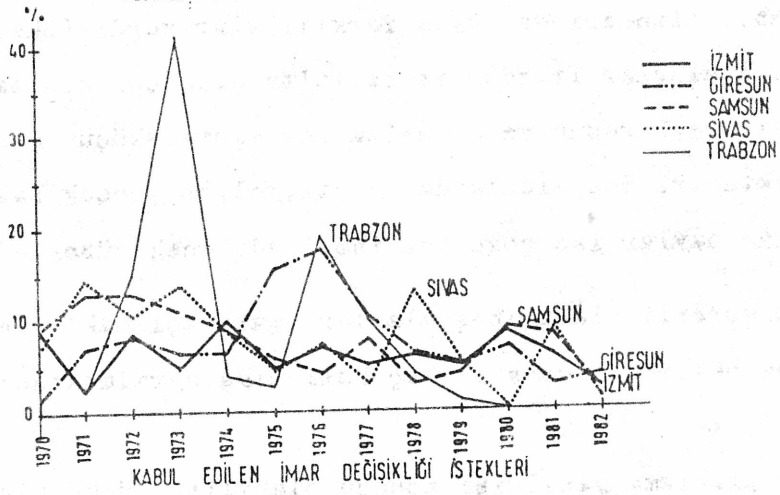
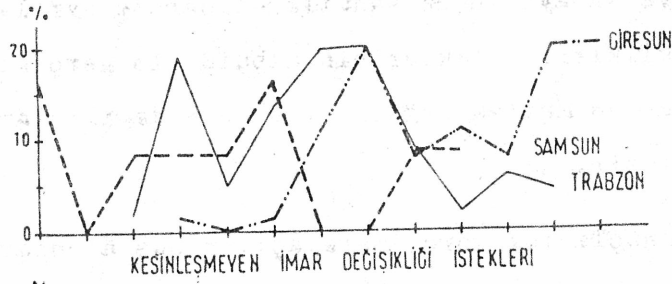
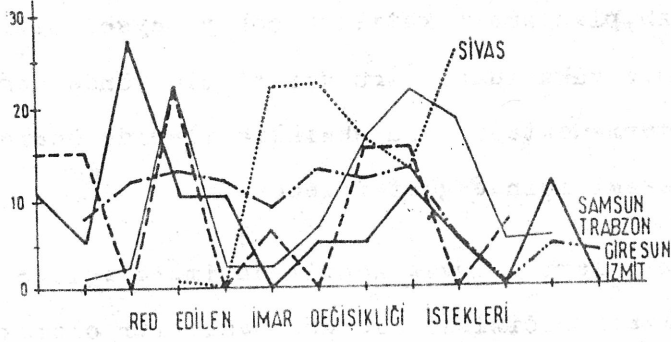
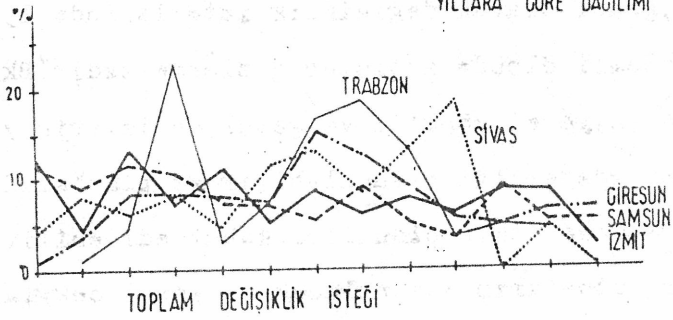
İmar değişiklikleri yoluyla kentlerde imara açılan boş alanların daha sonraki kullanım biçimleri ile ana başlıklar olarak konut, yeşil, yol, hizmet-egitim ve sanayi-küçük sanatlar-ticarete ayrılan alanlar üzerindeki imar değişiklikleri isteklerinin kabulü ile gerçekleşen arazi kullanım farklılaşması ve mutlak değerlerine göre dağılımları verilerek ayrıntıda incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre imara açılan boş alanların kullanımlarında ve kullanım alanlarında büyük farklılıklar vardır (Bkz. Çizelge 3). İmara açılan boş alanlar Trabzon ve İzmit'te daha çok konuta, Trabzon ve Samsun'da hizmetlere, Giresun ve Sivas'ta ise sanayi-küçük sanatlar ve ticarete ayrılmaktadır. Boş alanlardan yeşil, yol, op., çocuk bahçesi gibi kullanımlara ayrılan paylar ise çoğu kez ihmal edilecek düzeydedir.

Neden sürekli olarak boş alanlar imara açılmakta ve bu alanlar büyük bir oranda belli bir yada birkaç kullanıma ayrılmaktadır? Nedenler çeşitli olabilir:

- Bir planlama yanlışlığı sonucu olabilir. Çünkü, planlama varsayımları ve projeksiyonları, dolayısı ile planlama tekniğinde izlenen yöntem ve seçimler ayrıntılı araştırma ve gözleme dayanmamaktadır.
- Planlama sürecinin hazırlık aşamasında, ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının ve özel kişilerin planlamaya katılarak isteklerini ortaya koyamamalarından ileri gelebilir.

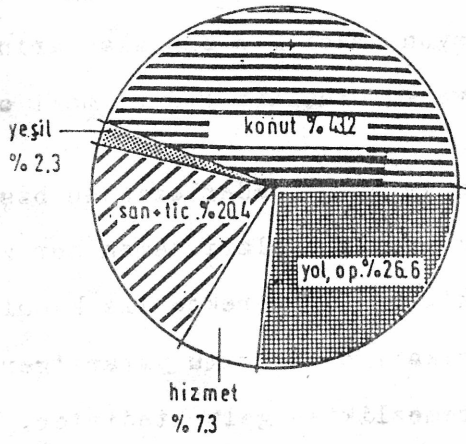
PLAN UYGULAMA SÜRECİNDE İMAR DEĞİŞİKLİĞİ İSTEKLERİNİN KENTLERE VE YILLARA GÖRE DAĞILIMI

Çizelge 2.

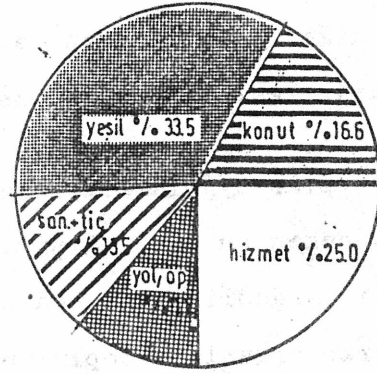
KENTLERDE İMARA AÇILAN 'BOŞ ALANLAR'IN KULLANIM TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI.

İZMİT

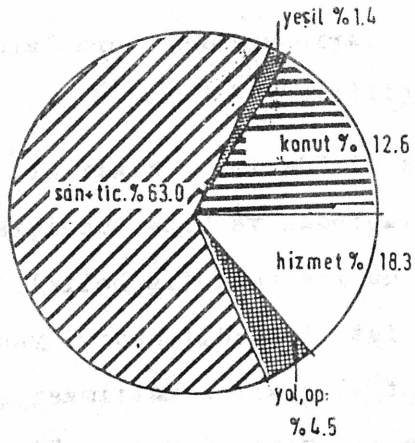
imara açılan 'boş' alan: 933.263 m².

SAMSUN

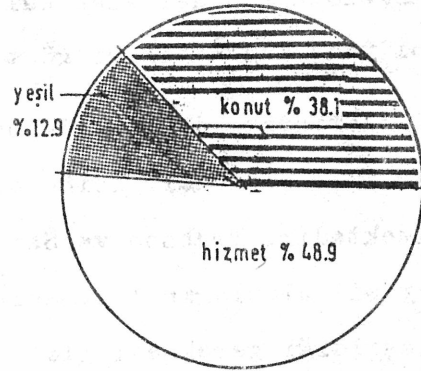
153.147 m²

SİVAS

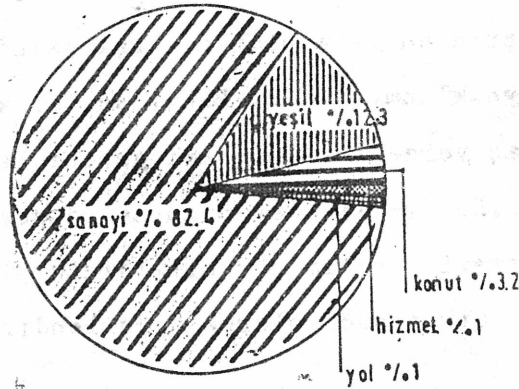
1.265.848 m².

TRABZON

423.455 m².

GİRESUN

Çizelge 3.

307.849 m².

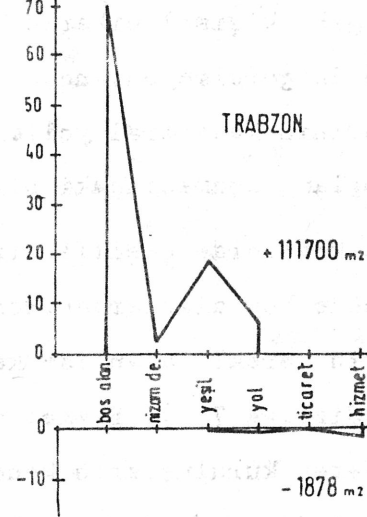
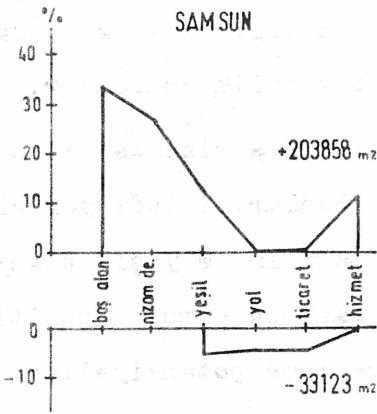
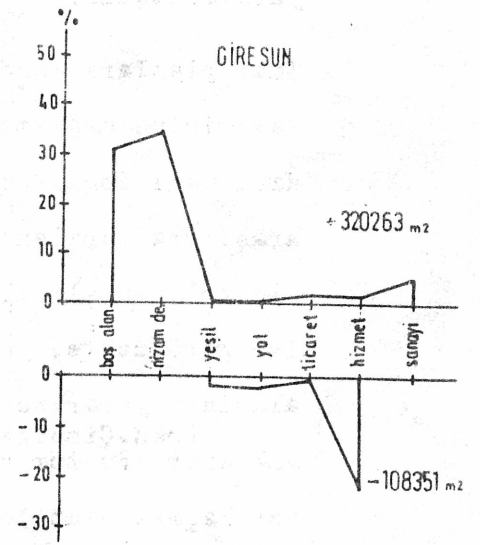
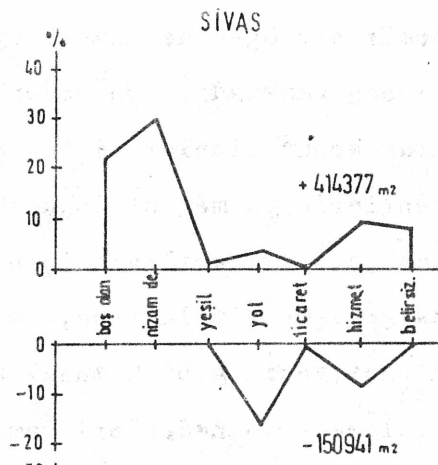
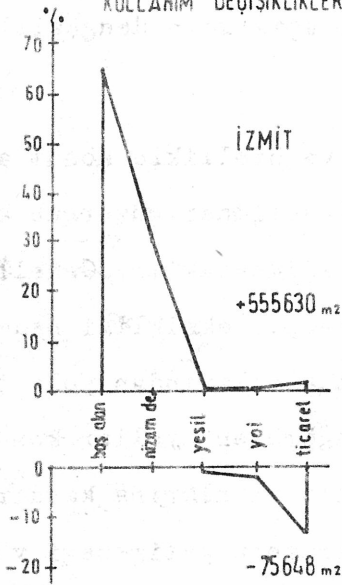
- Genel olarak ekonominin ve bunun sonucu kamu hizmetlerinin ve sanayinin planlanması ve stratejilerinin ortaya konmasındaki kararsızlık ve dolayısı ile kurum ve kuruluşların yatırım ve gelişme politikalarının ve hedeflerinin yeterince açık olmamasının bir sonucu olabilir.
- Bir diğer önemli neden de spekülasyon amacı ile boş alanların imara açılarak kentsel rantın özel kişi ve kuruluşlara geçirilmesi olabilir.

O halde, plan uygulamalarında görülen ve planı hedeflerinden başka doğrultulara çeken bu tür değişiklik istekleri ve bunları hemen her zaman 'vatantaşın mağduriyetine neden olmamak' gibi bir gerekçe ile kabul eden yerel karar organları toplumun ortak çıkarı olan 'kamu yararı' gerekçesini hemen hemen görmemezlikten yada bilmemezlikten gelmektedirler. Bu ise, vereceğimiz öneri planlama çerçevesinde teknik-örgütsel-ilişkiler içinde önemli bir yer alacaktır.

İmar değişikliği istekleri ile konut, yeşil, yol ve hizmet-egitim alanlarının her birinden diğer işlevlere doğru alan kayması, her bir alan kullanımının diğer alan kullanımlarından hangi oranlarda alan kazandığını yada kaybettiğini gösterebiliriz.

Konut alanlarındaki değişiklik büyük ölçüde, imar sınırları dışındaki alanların imar sınırları içine alınmasından ve nizam değişikliğinden ibaretlerdir. Trabzon ve Samsun'da ise bu artış belirli oranda kentlerdeki yeşil alanların zamanında istimlak edilemediği yada edilemeyeceği anlaşıldığı gerekçesi ile konut alanlarına katılması şeklinde olmaktadır. Konut alanlarından İzmit'te ticarete Sivas ve Giresun'da ise hizmete alan kayması daha fazladır (Bkz. Çizelge 4). Özellikle konut alanları içinde hizmet yapılarına yer seçme şeklinde yorumlayabileceğimiz bu tür alan farklılaşması yatırımcı ve/veya hizmet veren kamu kuruluşlarının plan ilkelerinden yada planlama aşamasındaki katılım ve bilgi verme eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bunu, çeşitli kamu kuruluşlarının kentlerde bir yada birkaç yerde toplanmaları yerine, hemen her tarafa yayılmalarında görmekteyiz. Bu özellik ise örgütsel düzeyde planlı-belediye-kamu kuruluşları (merkezi yönetim) işbirliğinin plana da yansıtıcı bir düzeyde olmamasının bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.

İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ İLE 'KONUT' ALANLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ARAZİ KULLANIM DEĞİŞİKLİKLERİ DAĞILIMI (mutlak değer yüzdeleri)

Not: Sivas'taki nizam değişiklikleri, değişikliklerin yakın parseller için emsal oluşturmaları durumu da kapsamaktadır.

Çizelge 4.

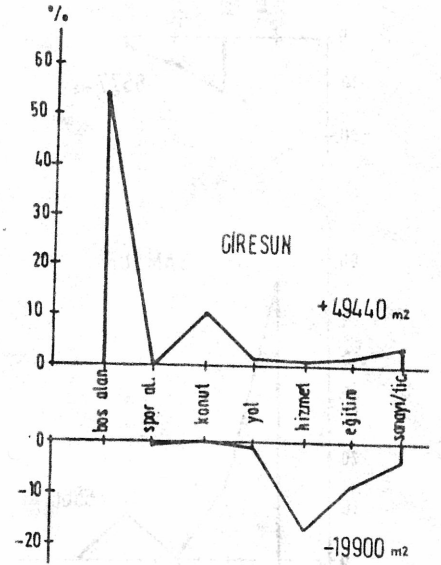
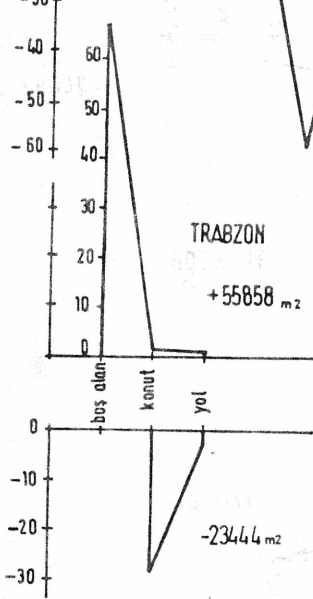
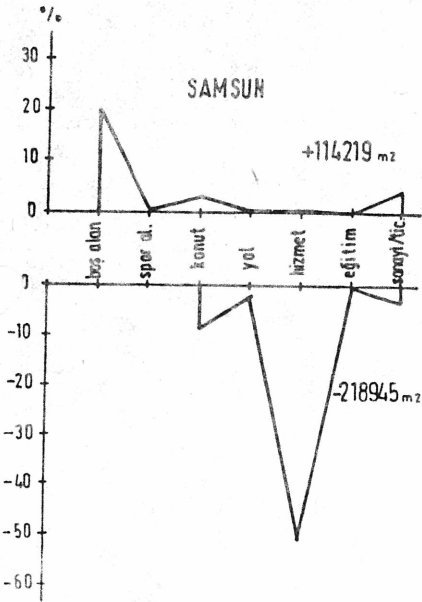
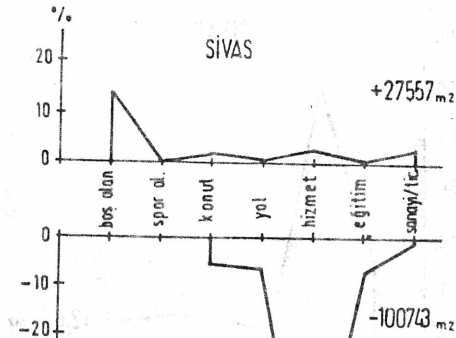
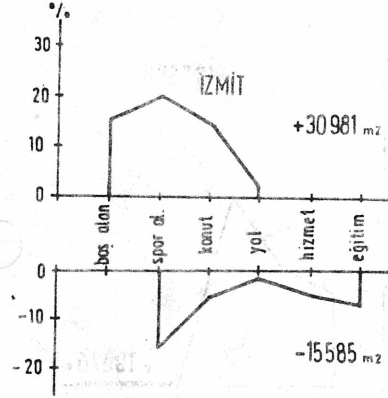
İmar planları üzerinde imar değişikliği istekleri ile oluşturulan önemli bir baskı da kentlerdeki yeşil alanlar üzerindedir. Planlama standartları olarak kişi başına 7m².yeşil alan koşulunu getiren Bakanlık planıyı büyük ölçüde sınırlarken ve yeşil alanın kentsel yaşam için vazgeçilmez bir öge olduğu herkesçe bilinir ve kabul edilirken, bu doğrultuda planlanan ve yer gösterilen yeşil alanların acele paylaşılması için bir yarış izlenmektedir. Şöyleki: yeşil alanlar mevcut kent dokusunda hizmet, eğitim ve konut gibi kullanımlara terk edilerek(Bkz.Çizelge 5) kentin yoğun yerleşim alanları dışındaki boş alanlara(çoğu zaman bu tür alanlar kamu arazisidir) kaydırılmaktadırlar. Bu davranış yeşil alanların mekansal dağılımı ve yeşil alan-kullanıcı ilişkisi açısından dengesizlik yaratmaktadır.

İmar planlarının önemli bir ögeside ulaşım ağıdır ve özellikle konut alanları içine dağılmayı sağlamaktadır. Bu nedenle, yol açılması, güzergah kaydırılması doğal olarak konut alanları içinden de sağlanacaktır. Genellikle, araştırma yapılan kentlerde ya mevcut dokudaki yol-op. eksikliği nedeni ile yol genişletilmesi, otopark açılması için konut alanlarından yola terkler görülmekte, yada gelişme alanlarında, planda öngörülen yollar konut alanları yararına hizmet, yeşil gibi kamusal kullanım alanlarına kaydırılmaktadır. (Bkz.Çizelge 6) Bu tür uygulamaların nedenleri kamulaştırmanın getireceği yükten kaçmak olabileceği gibi kişisel çıkarları gözetmek amacı ile de olabilir. Ayrıca, çizelge 6 da görülmeyen, ancak sıkça rastlanan bir değişiklik türü de imar yollarının kadastral yollara kaydırılmasıdır ki buda plan yapımında bilgi toplama aşamasındaki bir yetersizlik sonucudur.

İmar değişiklikleri ile kentlerde çeşitli hizmetlerin sağlanması için gerekli alanlar büyük ölçüde boş alanlardan, konut alanları içinde yer alması zorunlu hizmetler için gerekli alan ise konut, eğitim ve yeşil alanlardan sağlanmaktadır(Bkz.Çizelge 7). Hizmet alanlarında görülen pozitif artış daha çok, hizmet veren kuruluşların kendi gelişme potansiyellerini yeterince kestirememelerinden ya/yada planlama aşamasında planı yapan kurumla yeterli iletişim içinde olmamalarından(planlamaya katılmalarından) kaynaklanmaktadır.

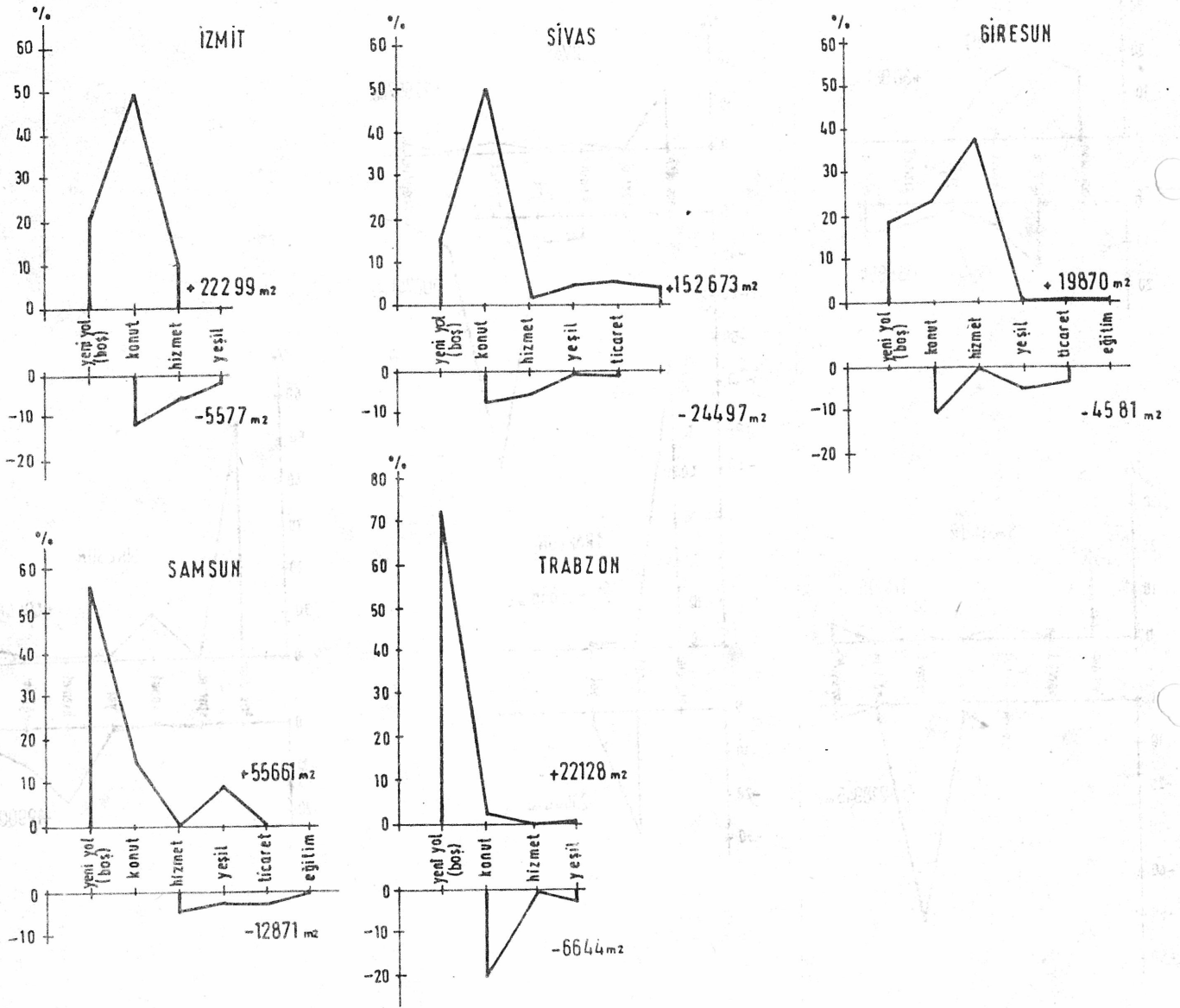
Kısaca özetlersek:

İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ İLE 'YEŞİL' ALANLARDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ARAZİ KULLANIM DEĞİŞİKLİKLERİ DAĞILIMI (mutlak değer yüzdeleri)

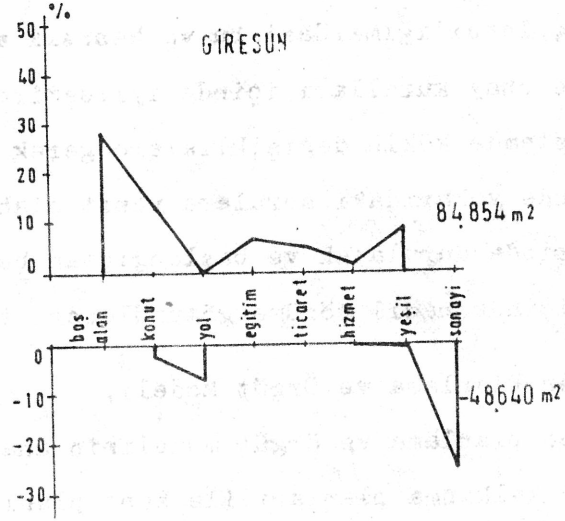
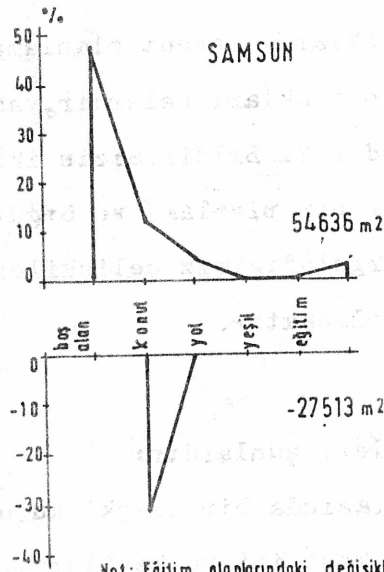
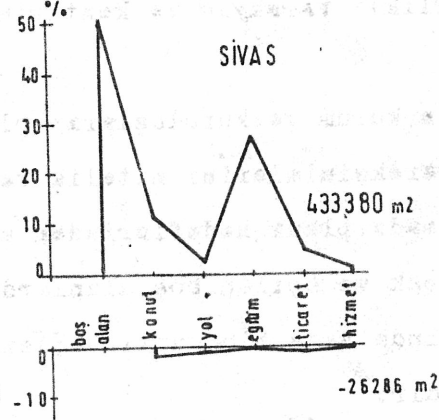
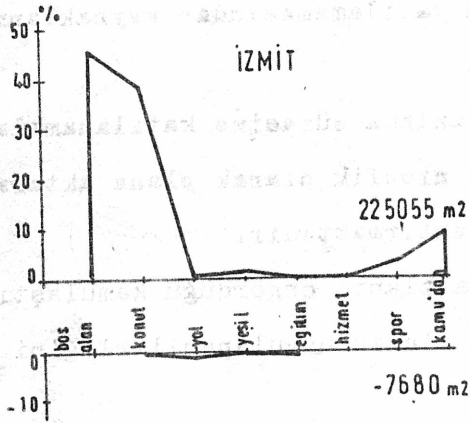
Çizelge 5.

İMAR DEĞİŞİKLERİ İLE 'YOL' ALANLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ARAZİ KULLANIM DEĞİŞİKLİKLERİ DAĞILIMI (mutlak değer yüzdeleri)

Çizelge 6.

İMAR DEĞİŞİKLİKLERİ İLE 'HİZMET' ALANLARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ARAZİ KULLANIM DEĞİŞİKLİKLERİ DAĞILIMI (mutlak değer yüzdeleri)

Not: Eğitim alanlarındaki değişiklikler 'hizmet' içinde gösterilmemiştir.

Çizelge 7.

- Belediyelerin, her tür ve büyüklükteki imar değişiklikleri isteklerini yerel politik baskılardan kaçarak gereğince değerlendirmeden Bakanlığa göndermeleri, Bakanlıkta yığılmalara neden olmakta, onay sürecini uzatmaktadır.
- İmar değişikliği isteklerinin yoğunlaşması plan hazırlık aşamasında kamu ve yerel kuruluşların stratejilerinin yeterince açık olmaması nedeniyle sağlıklı varsayım ve kestirim yapılamamasından kaynaklanmaktadır.
- Hizmet veren kurum ve kuruluşların planlama sürecine katılamamaları sonucu alan gereksinimlerini nitelik ve nicelik olarak plana aktaramamaları, uygulamada planı hedeflerinden saptırmaktadır.
- İmara açılacak ve açılan boş alanlarda planın öngördüğü kamulaştırmaların zamanında yada hiç yapılamaması planın uygulanabilirliğini güçleştirmektedir.
- İmar planlarına temel olan kadaströ haritalarının eksikliği plan yapım ve uygulama aşamasında sorunlar yaratmaktadır.

Ohalde, plancılığımızdaki bu ve benzeri aksaklıkları mevcut planlama, denetleme ve onay kuralları içinde iyileştirmenin olanakları nelerdir, yada mevcut sistemde köklü değişikliklere gerek var mıdır ? . Bildirimizin ikinci bölümünde yukarıdaki sorulara yanıt olabilecek bir planlama ve örgüt modeli üzerinde durulacak ve başlangıçtan beri vurguladığımız çelişkilerin bu model içinde nasıl çözüme götürüleceği tartışılacaktır.

Önerilen Planlama ve Örgüt Modeli.

Önerilen planlama ve örgüt modelinin ana ilkeleri şunlardır:

- Ülke kalkınma planları ile kent planları arasında bir ilişki kurulmalıdır.
- Planlama ve uygulamada hem mekan boyutunda, kent içi ve kentler arası, hem de zaman boyutunda bir süreklilik ve birbirini tamamlama gerçekleştirilmelidir.
- Plan üretken olmalı, mekandaki toplumsal gereksinimleri sağlayacak işlemelidir.
- Planlama bugün varolan, fakat birbirinden kopuk olan plan yapma-uygulama-denetim birimlerini bir araya getirecek biçimde örgütlenmelidir.
- Planlama belediyeler ve merkezi yönetimin akçalı kaynak, makina-teçhizat

ve diğer olanaklarının bölgenin ve ilin gelişmesi yönünde birleştirilmesine olanak sağlamalıdır.

- Planlama, plan yapım ve onay sürecini kısaltacak, denetimi güçlendirecek ve eylemsel içerikli planlara ağırlık verecek yasal düzenlemeleri içermelidir.

Bu ilkeleri kapsayacak planlama sistemi bölge düzeyinde Bölge Planı, il düzeyinde İl Gelişme Planı ile ona bağlı iki alt plandan, Yerel ve Eylem Planları'ndan oluşacaktır(Bkz.Çizelge 8).

Planlama ve örgüt modeli olarak sunduğumuz bu yaklaşım 1981 yılı başlarında hazırlanan ' Yeni Bir Planlama Yaklaşımı İçin Rapor ' (2) başlıklı çalışmada öne sürülen ' İl Gelişme Planı ve Örgüt Modeli ' nin aradan geçen zaman içinde, ülkedeki yasal düzenlemeler ve gelişmelerin dikkate alınarak yeniden düzenlenmiş şeklidir.

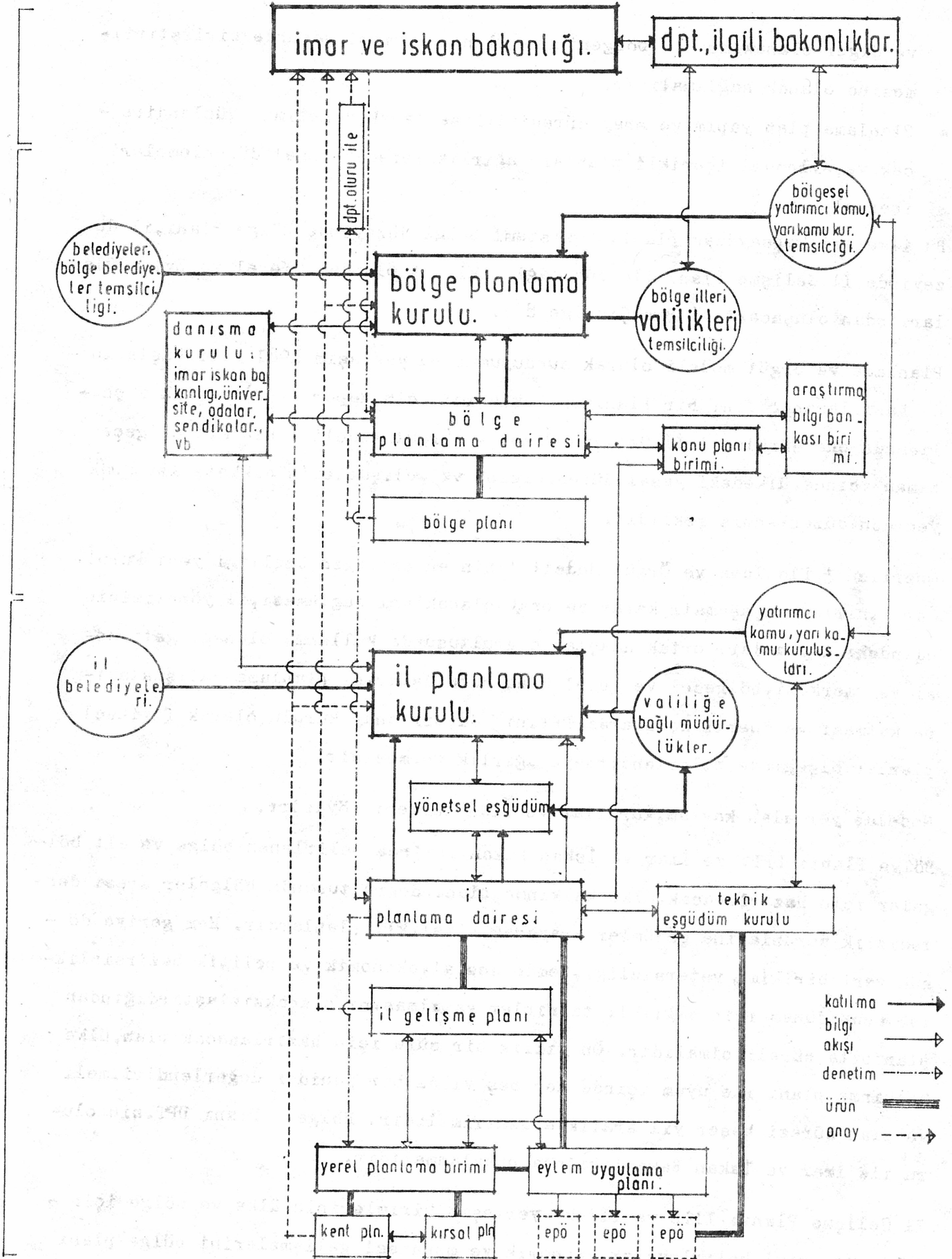
Önerilen ' Planlama ve Örgüt Modeli ' nin en belirgin özelliği yeni kurullar tanımlaması, aşamalı karar ve onay olanakları sağlaması, il yönetiminin elindeki kaynakları ortak amaçlar doğrultusunda kullanma olanağı getirmesi ve merkezi, bölgesel ve yerel kamu kuruluşlarını planlama çalışmalarına katması ve önemli konularda DPT.ni da bir onay kurulu olarak fiziksel planlar ölçeğinde bilgilendirmeye ağırlık vermesidir.

Modelde yer alan kavram, kurullar ve plan türleri şöyledir.

Bölge Planı: DPT. ve İmar ve İskan Bakanlığı'nca belirlenen bölge ve alt bölgeler için hazırlanacak, ülke kalkınma planı doğrultusunda bölgeler arası dengesizlik sorunlarına çözümler arayacak nitelikli planlardır. Hem geriye dönüşüm veri birikimi yetersizliği, hemde sosyal, ekonomik ve politik belirsizlikler uzun dönem için sağlıklı tahminler yapılmasını olanaksızlaştırdığından plan orta süreli olmalıdır. On yıllık bir süre için hazırlanacak plan, ülke kalkınma planı ile uyum içinde her beş yılda bir yeniden değerlendirilmeli ve plan süresi beşer yıl aralıkla uzatılmalıdır. Bölge Planı DPT.nin oluru ile İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmalıdır.

İl Gelişme Planı: İlin ve ildeki yerleşme birimlerinin ülke ve bölge içindeki yerlerini belirleyerek ekonomik ve mekansal gelişmelerini bölge planı

ÖNERİ PLANLAMA ÖRGÜT MODELİ

Çizelge 8.

doğrultusunda yönlendiren orta süreli plandır. Ana strateji ve politikaları belirleyen ' Stratejik Plan ' ile onu destekleyen ' Fiziksel Plan '(1:100000 ölçekli) dan oluşur. İl Gelişme Planı, il düzeyinde kurulacak bir planlama örgütünce yapılmalı ve bölge planı çerçevesinde İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmalıdır. Onaydan sonra, stratejik önem taşımayan gerekli değişiklik ve düzeltmeler bölgedeki karar organınca karara bağlanmalıdır. Büyük ölçekli kamulaştırmalar il gelişme planına göre yapılabilmesi, böylece plan uygulamalarını güçleştiren arsa spekülasyonu önlenmelidir.

Yerel Planlar: İl ve ilçe merkezleri için, fakat öncelikle il gelişme planında hızlı gelişmeleri ve büyük yatırımların yapılması öngörülen yerleşmeler için yapılır. Kent içi arazi kullanımını, kentin gelişme alanlarını ve alt yapı sistemini belirleyen 1:5000 ölçekli planlardır. Yerel planlar, il planlama örgütünce, belediye birimleri ile işbirliği içinde, il gelişme planlarında belirlenen hedef ve stratejilere göre hazırlanmalı, İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmalı, daha sonraki değişiklik ve düzeltmeler ise ağırlığına göre ya il düzeyinde oluşturulacak ' İl Planlama Kurulu ' yada ' Bölge Planlama Kurulu ' nca sonuçlandırılmalıdır. Kent düzeyinde, bugünkü şekliyle, uygulama planından sonra yapılan kamulaştırma işlemleri, spekülasyonu en aza indirmek amacı ile yerel planlara göre yapılmalıdır (Bkz. Çizelge 9(3). Yerel planların dışında kalan alanlardaki gelişme il gelişme planında belirlenen hedef ve politikalar çerçevesinde konan norm ve standartlara uygun olarak yönetmeliklerle düzenlenmeli ve denetlenmelidir.

Eylem Planları: Tekrarlanmayan, herbiri kendine özgü çözüm yöntemleri gerektiren politik içerikli (plan politikaları) karar konularında hazırlanan 1/500- 1/1000 ölçekli uygulamaya dönük planlardır. Eylem planlarının yer ve konuları il gelişme ve yerel planlar çerçevesinde, il düzeyindeki bir karar kurulu tarafından saptanmalıdır (il planlama kurulu). Planlar, konusunun kapsam ve içeriğine göre ya il planlama dairesi yada alt birimlerinince yapılmalı, gerekirse uygulanmalı ve/ veya uygulamalar denetlenmelidir.

Konu Planları: Belirli bir konuda (örneğin turizm, ulaşım, konut vb.) yö -

renin gereksinimlerini, olanak ve potansiyellerini araştırıp ilin gelişmesine katkıda bulunacak yönde politika önerilerini içeren planlardır. Eylemsel içerikli olmayıp eylem planlarını hazırlayıcı niteliktedirler.

Planlama Örgütü ve Karar Sistemi İçindeki Yeri: Yukarıda kısaca ilke ve kapsamını açıkladığımız planlar sisteminin yeni bir örgüt biçimi gerektirdiği açıktır. Bu örgütün özellikleri şunlardır:

- Planların sahibi belediyeler olduğuna göre, il planlama örgütü il belediyeleri ile bütünleşmeli, ancak bir tüzel kişiliği olmalıdır.
- Merkezi yönetim, Vali, ilgili müdürlükler ve kamu kuruluşları yardımı ile planlama kararlarına katılmalıdır.
- Bakanlık temsilcileri (planlama-denetleme kurulu), üniversite, araştırma kurumları, oda ve sendikalar temsilcilerinden oluşacak bir ' Danışma Kurulu' bölge ve il planlama kurullarına ve planlama dairelerine danışmanlık görevi ile yetkilendirilmelidir.

Böylece, yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşlar aracılığı ile plan yapma, uygulama ve denetim aşamalarında geniş tabanlı bir katılma sağlanabilecek, politik ve çıkar guruplarının baskılarına daha güçlü bir şekilde karşı durulabilecek ve daha ussal, uzlaşıcı çözüm ve kararlar üretililebilecektir.

- Merkezi ve yerel yönetim temsilcileri ile yarı kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşacak karar organında (Bölge ve İl Planlama Kurulları) merkezi ve yerel yönetim eşit sayıda temsilci bulundurmalıdır.
- İl planlama kurulundaki yerel yönetim temsilcileri belediyeler ve kırsal alan temsilcilerinden oluşacaktır. Kırsal alanların il planlama kurulunda temsili şu seçeneklerden biri yoluyla olabilir.

- . Her ilçe bir belediye kabul edilir, kırsal ve kentsel alanlarda oturanlar belirli sayıda ortak daimi temsilci gönderirler.
- . Her ilçe hem kırsal hemde kentsel alanlar için ayrı ayrı daimi temsilci gönderirler.
- . Kırsal alan temsilcileri yalnız kendilerini etkileyecek konularda il planlama kuruluna girerler ve kararlara katılırlar.

KAYNAKLAR

1. Ş. Aydemir, S. Erkonak, Z. Enön, O. Kuntay, N. Ökten
İmar Planı Uygulamaları: Trabzon İmar Planı Uygulaması Değerlendirmesi.
1. Türkiye Şehircilik Kongresi, 6-7-8 Kasım, 1981, ODTÜ, Ankara
2. S. Erkonak, Ç. Göksu, O. Kuntay
Yeni Bir Planlama Yaklaşımı İçin Rapor: İl Gelişme Planı ve Örgüt Modeli.
Teksir çoğaltma, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü,
Trabzon, 1981
3. Ş. Aydemir, Ö. Aksoy, Z. Ertürk, H. Özen, H. Saltık
Trabzon Kavak Meydanı Yerleşmesi Üzerine Bir Genelleme: Mimarlık, 1976/3